

ЛУКАНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Решение на Европейския съд по правата на човека от 20 март 1997 г.

Разпоредби: член 5 1 (с)

Ключови думи: законен арест и задържане

Съдебна практика: 10.12.1982, Фоти и Други срещу Италия; 18.12.1986, Бозано срещу Франция; 22.2.1989, Чиула срещу Италия; 23.9.1994, Хоканен срещу Финландия; 28.10.1994, Мъри срещу Великобритания; 24.11.1994, Кемаш срещу Франция (No.3); 8.6.1995, Якчъ и Сърдън срещу Турция; 10.6.1996, Бенам срещу Великобритания; 15.11.1996, Ахмет Садък срещу Гърция.

В делото Луканов срещу България Европейският съд по правата на човека, заседавайки в отделение в съответствие с чл. 43 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") и съответните процедурни правила от Правилник "А" на Съда, и в състав от съдиите:

Г-н Р. Рюсдал, *Председател*, Г-н Ф. Мачер, Г-жа Е. Палм, Сър Джон Фрийланд, Г-н Й. Макарчик, Г-н Д. Гочев, Г-н Б.Репик, Г-н У. Ломус, Г-н Касадевал, както и Г-н Х. Петцолд - *Секретар*, и Г-н П.Дж. Махони - *Заместник-секретар*,

като обсъди делото в закрито заседание на 2 декември 1996 г. и на 20 февруари 1997 г., постанови следното решение, прието на последната упомената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е отнесено пред Съда от Европейската комисия по правата на човека ("Комисията") на 11 март 1996 г. в тримесечния срок по чл. 32, ал. 2 и чл. 47 от Конвенцията. То се основава на жалба (N 21915/93) срещу Република България, подадена до Комисията на 1 септември 1992 г. в съответствие с чл. 25 от българския гражданин Андрей Карлов Луканов. Жалбоподателят е убит на 2 октомври 1996 г. [...] Предмет на искането е да бъде постановено решение дали фактите по делото разкриват нарушение от страна на държавата-ответник на задълженията ѝ по чл. 5, ал. 1 и чл. 18 от Конвенцията.

2.-6 [Параграфы 2 до 6 описват производството пред Съда, участие на жалбоподателя в производството, състава на отделението е включен ex officio г-н Д. Гочев - избран за съдия от българска националност (чл. 43 от Конвенцията), и Г-н Р. Риздал- Председател на Съда (процедурно правило 21, ал. 4 (b)). На 30 март 1996, внасянето на писмени от Правителството, заявлението, с което вдовицата на жалбоподателя - г-жа Лилия Герасимова-Луканова, и двете му деца - г-ца Анна Андреева Луканова и г-н Карло Андреев Луканов, заявяват, че желаят да водят делото от негово име, откритото заседание на 28 ноември 1996 г. и представилите се от страна на Правителството г-жа С. Маргаритова, от страна на Комисията Г-н С. Трексел Делегат и от страна на жалбоподателя г-жа И. Лулчева, адвокат, практикуващ в София Защитници г-н С.Е. Енчев Помощник на защитата.]

ФАКТИТЕ

I. Обстоятелства по делото

7. Жалбоподателят е бил български гражданин. Като бивш министър, заместник министър-председател, а в 1990 г. министър-председател на България, той е бил депутат в българското Народно събрание по време на събитията, довели до настоящото дело. На 2 октомври 1996 г. той е застрелян пред дома му.
8. Преди напускане на София на път за Москва на 7 март 1992 г. жалбоподателят е бил информиран от граничната полиция на летище София, че има заповед за отнемане на дипломатическия му паспорт. Тъй като заповедта не му е показана, той отказва да предаде паспорта си. След подобен инцидент на 11 март жалбоподателят подава жалба до Върховния съд. Последният я отхвърля поради това, че не е налице издаден административен акт, който да бъде обжалван. Впоследствие жалбоподателят завежда дело за неимуществени вреди, претърпени в резултат на незаконната заповед за отнемане на паспорта му (вж. параграф 24 по-долу).
9. На 1 юли 1992 г. главният прокурор отправя искане до Народното събрание да даде разрешение за възбуждане на наказателно преследване срещу жалбоподателя по подозрение за престъпление по чл. чл. 203 и 219, ал. 3 от Наказателния кодекс (вж. параграфи 25 и 27). Подозренията са свързани по-специално с участието му като заместник министър-председател в периода от 1986 г. до 1990 г. във вземането на поредица от решения за предоставяне на суми, възлизащи общо на 34,594,500 щ.д. и 27,072,000 валутни лева като помощи и заеми за определени развиващи се страни, в това число Никарагуа, Куба, Лаос, Кампучия, Афганистан, Ангола и Йемен. Искането гласи:

"Решенията ... са дали изключително тежко отражение върху икономиката на страната ..., през споменатия период външният ни дълг, който през 1986 г. е възлизал на 4 119 700 щатски долара, през 1989 г. вече е в размер на 10 656 900 000 щатски долара Описаната по-горе фактическа обстановка съдържа признаците на престъпленията длъжностно присвояване в особено големи размери, представляващо особено тежък случай. ... "
10. На 7 юли 1992 г. Народното събрание сменя депутатския имунитет на жалбоподателя на основание чл. 70 от българската Конституция и дава разрешение за възбуждане на наказателно преследване срещу него и за задържането му като мярка за неотклонение.
11. На 9 юли 1992 г. г-н М. Дойчев - прокурор в отдел "Следствен" на Главна прокуратура, предявява на жалбоподателя обвинение по чл. 203 във връзка с чл. чл. 201, 202 и 282 от Наказателния кодекс (вж. параграфи 25 и 28 по-долу) за това, че е злоупотребил , в съучастие с председателя и другите заместник-председатели на тогавашния Министерски съвет, със сумите, отпуснати за определени развиващи се страни, посочени в параграф 9 по-горе. С нарушение на служебните си задължения той е улеснил длъжностното присвояване с цел да набави за друго облага, от което са настъпили значителни вредни последици. Предвид на особено големите размери, случаят се определя като особено тежък.

Освен това, прокурорът постановява задържане на жалбоподателя под стража, посочвайки като основание степента на обществена опасност на извършеното престъпление, личността на жалбоподателя и необходимостта да се осигури явяването му пред съда. Постановлението се основава на чл. чл. 147 и 152, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) (вж. параграфи 29 и 30 по-долу).

На 9 юли 1992 г. жалбоподателят е арестуван и задържан в сградата на Националната следствена служба в София.

12. На същата дата адвокатът на жалбоподателя подава молба за освобождаването му до българския Върховен съд. Адвокатът твърди, че в противоречие с чл. 148, ал. 1 от НПК постановлението, с което се определя мярката за неотклонение "задържане под стража", не посочва мотивите за ареста на жалбоподателя. Фактът, че срещу жалбоподателя е повдигнато обвинение за престъпление, наказуемо с лишаване от свобода повече от десет години, сам по себе си не може да оправдае задържането, още повече, че предвид ал. 2 на чл. 152 има условие да е налице риск жалбоподателят да се укрие или да извърши друго престъпление (вж. параграф 30). Освен това, мярката е взета на основание личността на жалбоподателя, особено предвид факта, че е депутат в Народното събрание - съображение, което не се покрива от което и да е от основанията, изчерпателно изброени в чл. 147, ал. 1 (вж. параграф 29).

13. В съдебно заседание на 13 юли 1992 г., на което присъства прокурорът, но не се явява жалбоподателят, нито неговият адвокат, Върховният съд оставя молбата без уважение. Определението съдържа следните мотиви:

"По силата на разпоредбата на чл. 152, ал. 1 от НПК мярката за неотклонение "задържане под стража" се взема за престъпление, за което е предвидено наказание лишаване от свобода десет или повече години или смърт. Обвинението по чл. 201, ал. 1 от НК съдържа такова наказание.

[Гореспоменатата разпоредба] съдържа в себе си две кумулативно дадени предпоставки: длъжностното присвояване да е в особено големи размери и да представлява особено тежък случай. [...]

Към момента на привличането на жалбоподателя като обвиняем същият има качеството си на народен представител. Това си качество по силата на чл. 72 от Конституцията на Република България той запазва до момента, докогато настъпят правопораждащите факти, по силата на които могат предсрочно да се прекратят правомощията на народния представител. Като народен представител жалбоподателят представлява целия народ. Именно в това си качество възможността на бъде осъществена от него хипотезата на чл. 152, ал. 2 от НПК е по-голяма в сравнение с обвиняем, който няма статут на народен представител.

Нещо повече, жалбоподателят е предприел съдебно обжалване на административния акт, въз основа на който му е отнет дипломатическият паспорт ... Тези му действия внасят основателни съмнения дали няма да се предприемат от негова страна бъдещи действия по смисъла на чл. 152, ал. 2 от НПК... . [...]

14. –17 На 23 август 1992 г. жалбоподателят е хоспитализиран в МВР-болница, и на това основание на 4 септември 1992 г. подава до главния прокурор молба за освобождаване. На 5 септември 1992 г. адвокатът на жалбоподателя подава жалба до Върховния съд срещу мълчаливия отказ на главния прокурор, [...] [която жалба] Върховният съд отхвърля на 17 септември 1992 г. на основание на това, че жалбоподателят вече е подавал жалба срещу задържането си и, съгласно българското право, няма право на по-нататъшно обжалване. След това адвокатът на жалбоподателя подава молба до прокуратурата за освобождаването му. [...] На 2 ноември 1992 г. прокуратурата отхвърля молбата на жалбоподателя за освобождаване. Като основание се посочва фактът, че главният прокурор вече се е занимал с нея и е счел, че, независимо от медицинските рапорти относно здравословното състояние на жалбоподателя, не са налице нови обстоятелства, които да дадат основание за освобождаването му. [...]

18. *[С писмо от 9 ноември 1992 г. адвокатът на жалбоподателя моли главния прокурор да прекрати наказателното производство, като напомня, че е изтекъл законоустановения срок и че не е установено каквото и да е ново доказателство по време на четирите месеца от началото на предварителното производство.]* Адвокатът оспорва и обвиненията срещу жалбоподателя. Решенията на Министерския съвет са вземани колективно в съответствие с Конституцията, а бюджетът е гласуван от Народното събрание. [...] не е установено жалбоподателят да е извършил деянията, предмет на делото, в свой или в чужд личен интерес.

19. На 10 ноември 1992 г. адвокатът на жалбоподателя подава молба за освобождаването му до главния прокурор поддържайки тезата, че по-нататъшното продължаване на неговото задържане е в нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, и че не са намерени основания за задържането му, което противоречи на чл. 5, ал. 1 (с). Аргументът, че жалбоподателят е обжалвал заповедта за отнемане на паспорта му, е неоснователен, тъй като той само е упражнил правата си по действащото българско право.

- 20-22. На 11 ноември 1992 г. главният прокурор съобщава устно на адвоката на жалбоподателя, че молбата му от 10 ноември 1992 г. е отхвърлена [...]. В писмо до главния прокурор от 18 ноември 1992 г. жалбоподателят, позовавайки се на чл. 180 от НПК, обжалва мълчаливия отказ на прокурора [...].

23. На 29 декември 1992 г. българското Народно събрание отменя решението си от 7 юли 1992 г. в частта му, с която е дадено разрешение за задържането на жалбоподателя. На 30 декември 1992 г. прокурорът постановява освобождаване на жалбоподателя под гаранция.

24. На 12 март 1994 г. Софийският градски съд присъжда в полза на жалбоподателя обезщетение за неимуществените вреди, които той е претърпял в резултат на опитите на граничната полиция да отнеме паспорта му без наличие на издадена заповед за това. Решението е потвърдено от Върховния съд на 9 февруари 1995 г.

II. Приложимо национално право

A. Наказателен кодекс на България, приет през април 1968 г., в сила с неговите изменения и допълнения към времето на настоящия случай

25. Съгласно чл. 201 от НК длъжностно лице, което присвои обществени или частни средства, връчени му в това му качество, или които са му били поверени да ги пази или управлява, се наказва с лишаване от свобода до осем години. Ако за улесняване на присвояването е извършено и друго престъпление, или ако е извършено в съучастие, може да бъде наложено наказание лишаване от свобода от една до десет години (чл. 202). [...]

26-28. Както е видно от редица решения на Върховния съд (Р 133-77-II, с.80; Р 63-79-I, с.61; Р 271-85-II, с.87; Р 172-88-I, БВС 12/88, с.4; Р 144-79-I, с.73; Р 315-75-II, с.52; и Р 5-83-Пл., с.17), представени в заседанието на Съда от адвоката на жалбоподателя след консултация с агента на правителството, в дадения период елемент на престъплението длъжностно присвояване по смисъла на чл. 201 от НК е съответното лице да се разпорежи с въпросните средства като със свои, с цел да получи облага за себе си или за друго. [...]. Според правителството, по време на дадения период не е имало нито един случай член на правителството да е бил наказателно преследван по чл. чл. 201 и 203 от НК за участието си в колективно вземане на решения. [...]

B. Наказателно-процесуален кодекс на България, приет през ноември 1974 г., в сила с неговите изменения и допълнения към времето на настоящия случай

29-30. Съгласно чл. 147 от НПК, мерките за неотклонение се вземат с цел да се попречи на обвиняемия да се укрие, да извърши друго престъпление или да осуети разкриването на обективната истина. Видът на мярката за неотклонение се определя в зависимост от доказателствата срещу обвиняемия, здравословното му състояние, семейно положение и други данни за личността му.

ПРОИЗВОДСТВО ПРЕД КОМИСИЯТА

31-33. В жалбата си от 1 септември 1992 г. (N 21915/93) до Комисията жалбоподателят твърди, че неговият арест и задържането му под стража са в противоречие с чл. 5, ал. 1, б. "с" от Конвенцията в това, че не е било налице обосновано подозрение, че е извършил престъпление, и че мерките спрямо него са предприети без да е обосновано призната необходимостта да се предотврати извършване от него на престъпление или укриване. Освен това жалбоподателят твърди, че по време на задържането му е бил подложен на нечовешко и унизително отнасяне в нарушение на чл. 3, и че, противно на чл. 6, не му е осигурено правото на публично гледане на неговото дело пред Върховния съд. По-нататък той твърди, че наказателното производство срещу него е във връзка с действия, които не представляват престъпление по времето на извършването им и така е нарушен чл. 7. Той твърди, че е налице нарушение на чл. 10 от Конвенцията заради издадено от прокурора постановление, с което му се забранява да пише статии относно въпроси, свързани с разследването. Накрая, той твърди, че е нарушен чл. 18 от Конвенцията. На 12 януари 1995 г. Комисията приема жалбата за допустима по чл. 5, ал. 1 и чл. 18 от Конвенцията, като в останалата ѝ част я обявява за недопустима. На 16 януари 1996 г. (чл. 31) Комисията изразява единодушно

мнението, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията, и че не възниква отделно от това основание за обжалване по чл. 18. [...]

ОКОНЧАТЕЛНИ СТАНОВИЩА ПРЕД СЪДА

33. По време на заседанието от 28 ноември 1996 г. правителството призна, както и с писменото си становище до Съда, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията.
34. На същото заседание адвокатът на жалбоподателя повтори молбата от изложението си да се постанови нарушение на чл. 5, ал. 1 и да се присъди справедливо удовлетворение по чл. 50 от Конвенцията.

МОТИВИ

I. ПРЕДВАРИТЕЛНО СТАНОВИЩЕ

35. Жалбоподателят е застрелян извън дома му на 2 октомври 1996 г., докато делото е висящо пред Съда (вж. параграф 7). Не се оспорва правото на неговата вдовица и двете му деца (вж. параграф 5) да водят делото от негово име, и Съдът не намира основание да поддържа друго становище (вж., например, решението по делото Ахмет Садък срещу Гърция от 15 ноември 1996, "Решения и определения на Европейския съд" - 1996 г., с. ..., пар. 26).

II. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 5, АЛ. 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

36. Жалбоподателят твърди, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията.
37. Жалбоподателят счита, с което е съгласна и Комисията, че фактите, приведени срещу него по време на арестуването и продължителното му задържане (вж. параграфи 9, 11 и 13), не могат, погледнати безпристрастно, да бъдат изтълкувани като присвояване на средства или като нарушаване на служебни задължения с цел улесняване извършването на такова престъпление. Следователно, не е налице "обосновано подозрение за извършване [от него] на престъпление" по смисъла на чл. 5, ал. 1 (с), нито пък задържането може да бъде "обосновано с призната необходимост да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление".

При тези обстоятелства Комисията не счете за необходимо да разследва по-нататък дали арестът е бил "законен" по вътрешното право.

Жалбоподателят, от своя страна, подчерта, че решенията, заради които са му предявени обвинения и е задържан под стража, са били вземани колективно от тогавашното правителство и по начин, съответстващ на действащото по това време право, включително Конституцията. Отпускането на въпросните средства е осъществено в съответствие с държавния бюджет, приет от Народното събрание, което впоследствие ги е одобрило. Тази мярка е била не само в съответствие с политиката на тогавашното правителство, но и със съответните резолюции на ООН за подпомагане на развиващите се страни. Тези средства не са облагодетелствали който и да е член на правителството или трето лице. Средствата са получени изцяло от държавите-адресати.

38. Правителството поддържа пред Комисията, че задържането на жалбоподателя се е основавало на подозрението, че той е извършил престъпление, както и че това задържане е било в съответствие с българското право. Въпреки че отпускането на помощ за развиващите се страни само по себе си не е престъпление, въпросното обвинение е предявено заради това, че прехвърлянето на средства под прикритието на подпомагане на развиващи се страни е включвало извършване на неправомерни "сделки", като по този начин е нанесена вреда на икономическите интереси на България. Правителството обаче не даде сведения за такива "сделки", тъй като това би навредило на следствената тайна по делото срещу жалбоподателя и други осем бивши членове на правителството.

Пред Съда правителството заяви, че е готово да приеме становището на Комисията за наличие на нарушение на чл. 5, ал. 1 от Конвенцията, като в същото време информира Съда за становището на главния прокурор - органът, наредил задържането на жалбоподателя под стража (вж. параграф 11). В тази връзка правителството посочи, че не е в неговите правомощия да преценява мерките, взети по дадения случай от прокуратурата и Върховния съд, които, по силата на Конституцията, са органи на независимата съдебната власт.

39. Становището на главния прокурор по отношение жалбата на жалбоподателя включва следните съображения.

Съществен елемент от състава на престъплението длъжностно присвояване по българското право е, че деецът се разпорежда с чужда собственост като със своя, и че по този начин нанася вреда на интересите на собственика. Не е от значение дали субектът на престъплението се е стремил към облага за себе си или за друго (вж. параграф 26). На следващо място, членовете на един колективен орган могат да бъдат счетени за виновни заради техни съвместни решения и действия, ако с това те съзнателно са извършили деяния, съставляващи престъпление. В настоящия случай, тъй като дадените колективно взети решения са причинили загуба за икономиката, започнати са наказателни производства срещу всеки един от членовете на органа, взел тези решения (вж. параграфи 9 и 11). Прокурорът е убеден, че дадените средства са били изразходвани незаконосъобразно, доколкото няма информация те да са били посочени в бюджета като разход.

Разбираемо е, че по това време главният прокурор не е бил в положението да прецени дали е имало престъпна умисъл. Той е счел, че, предвид обстоятелствата и сложността на случая, това би могло да се установи в хода на предварителното разследване.

Въпреки че не е било изрично посочено в заповедта за задържане на жалбоподателя под стража, мярката е взета предвид личността на жалбоподателя и тежестта на извършеното престъпление (вж. параграфи 9 и 11). Върховният съд също поставя ударение върху статуса на жалбоподателя като депутат в Народното събрание (вж. параграф 13). Изключително големите правомощия, с които той е разполагал предвид този статус, са му давали големи възможности да се укрие или да извърши друго престъпление, отколкото би имал в друг случай. Освен това, положението му в обществото, многобройните му контакти в чужбина и неколкостепенните му молби до властите да му бъде върнат паспортът, води до обосноваване на необходимостта от

поставянето му в предварителен арест. Както посочва Върховният съд, фактът, че жалбоподателят е обжалвал отнемането на паспорта му, е довел до обосновано подозрение, че той би могъл да извърши друго престъпление по смисъла на чл. 152, ал. 2 от НПК (вж. параграф 13).

От гледна точка на главния прокурор, оспорваният предварителен арест е в съответствие с вътрешното право, включително българската Конституция, и е изцяло в съответствие с чл. 5, ал. 1, б. "с" от Конвенцията.

40. Най-напред Съдът прецени, че е в неговата компетентност да разгледа фактите и обстоятелствата в жалбата на жалбоподателя, доколкото те се отнасят до времето след 7 септември 1992 г., когато България ратифицира Конвенцията и признава задължителната юрисдикция на Съда. При тази преценка се взе предвид стадия на производството към тази дата (вж., например, решенията по делата Хоканен срещу Финландия от 23 септември 1994 г., Серия А N 299-А, с. 19, пар. 53, и Якчъ и Сърдън срещу Турция от 8 юни 1995 г., Серия А N 319-А, с. 16, пар. 40), по-специално фактът, че основанията за задържането, посочени в заповедта от 9 юли, както и в решението на Върховния съд от 13 юли, потвърждаващо тази заповед, остават в сила до освобождаването на жалбоподателя на 30 декември 1992 г. (вж. параграфи 11 и 13). Това не се оспорва пред Съда.

Що се отнася до становището на правителството относно независимостта на властите, взели мерките, които са дали основание на жалбоподателя да подаде жалба по Конвенцията (вж. параграф 38), трябва да се подчертае, че правителствата са отговорни пред Конвенцията за действията на тези власти така, както са отговорни за действията на който и да е друг държавен орган. При всички дела пред Съда това, което е същността на спора, е международноправната отговорност на държавите (вж., *mutatis mutandis*, решението по делото Фоти и Други срещу Италия от 10 декември 1982 г., Серия А, N 56, стр. 21, пар. 63). Независимо, че правителството приема становището на Комисията за наличие на нарушение по чл. 5, ал. 1, Съдът намери за необходимо сам да разгледа този въпрос.

41. Чл. 5, ал. 1 от Конвенцията изброява изчерпателно допустимите основания за лишаване от свобода, които основания трябва да бъдат тълкувани тясно (вж., например, решението по делото Чиула срещу Италия от 22 февруари 1989 г., Серия А, N 148, стр. 18, пар. 41).

Съдът е на мнение, че централен въпрос в разглеждания случай е дали арестът на жалбоподателя от 7 септември до 30 декември 1992 г. е "законен" по смисъла на чл. 5, ал. 1, включително дали той е бил извършен "в съответствие с процедури, предвидени от закон". Съдът напомня, че Конвенцията има предвид преди всичко националното право, но се изисква също така всяка мярка, с което едно лице е лишено от свобода, да бъде в съответствие с целта на чл. 5, а именно - да защити лицето от произвол (вж., например, решенията по делата Бозано срещу Франция от 18 декември 1986 г., Серия А, N 111, стр. 23, пар. 54, и Бенам срещу Великобритания от 10 юни 1996 г.).

Когато Конвенцията препраща направо към вътрешното право, какъвто е случаят с чл. 5, съобразяването с това право е неразделна част от задълженията на Високодоговарящите се страни, и, съответно, Съдът е компетентен да прецени

наличието на такова съответствие, когато е необходимо (чл. 19). Обхватът на неговата задача в тази връзка обаче е предмет на ограничения, присъщи на логиката на европейската система за защита, доколкото на първо място националните власти и особено съдилищата са тези, които тълкуват и прилагат вътрешното право (вж. решението по посоченото по-горе дело Бозано, стр. 25, пар. 58, както и решението по делото Кемаш срещу Франция (N 3) от 24 ноември 1994 г., Серия А, N 296-С, стр. 88, пар. 42).

42. Връщайки се към дадените обстоятелства по делото, Съдът намира за неоспорим факта, че жалбоподателят, като член на българското правителство, е участвал при вземането на решенията за предоставяне на помощи и заеми на дадени развиващите се страни, които решения стоят в основата на обвиненията срещу него.
43. Никоя от разпоредбите на Наказателния кодекс обаче, посочени като основание за задържането - чл. чл. 201 до 203 и 282 (вж. параграфи 11 и 13), не посочва изрично или имплицитно, че се носи наказателна отговорност за участие при вземане на решения от този характер. Освен това, не е приведено никакво доказателство за това, че такива решения са незаконни, т.е. че противоречат на българската Конституция и законодателство, или още по-точно - че решенията са взети при превишаване на правомощията или в противоречие със закона за националния бюджет.

В светлината на горното, Съдът не е убеден, че поведението, за което жалбоподателят е бил наказателно-правно преследван, представлява престъпление по българското право, в сила по това време.

44. Освен това, заповедта на прокурора за арест от 9 юли 1992 г. и решението на Върховния съд от 13 юли, което я потвърждава, се позовават на чл. чл. 201 до 203 от НК (вж. параграфи 13 и 25). Както се вижда от съдебната практика, предоставена на Съда, съставен елемент на престъплението "присвояване" по чл. 201 до 203 от НК е, че субектът на престъплението се стреми да набави облага да себе си или за друго (вж. параграф 26). Заповедта от 9 юли освен това се позовава на чл. 282, с което престъплението се определя като извършено от длъжностно лице при злоупотреба с власт с цел да се набави такава облага (вж. параграфи 9 и 28).

Пред Съда обаче не бяха представени никакви факти или информация, които да са в състояние да докажат, че жалбоподателят е могъл по това време да бъде обосновано заподозрян, че се е стремил да набави за себе си или за друго облага от участието си при отпускането на въпросните средства (вж., например, решението по делото Мъри срещу Великобритания от 28 октомври 1994 г., Серия А, N 300-А, стр. 25, пар. 51). В тази връзка трябва да се отбележи, че становището на правителството за наличие на определени "сделки" беше намерено от Комисията за недоказано и не беше изтъкнато отново пред Съда. Наистина, не се твърди пред органите по приложение на Конвенцията, че средствата не са били получени от съответните държави.

45. При тези обстоятелства Съдът не намира, че лишаването на жалбоподателя от свобода по време на дадения период е "законен арест", осъществен "при обосновано подозрение за извършено престъпление".

Достигайки до това заключение, Съдът не счита за необходимо да разследва по-нататък дали арестът може обосновано да се счита за необходим, за да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление.

46. Предвид горното, в настоящия случай е налице нарушение по чл. 5, ал. 1.

III. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ ПО ЧЛ. 18 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

47. Жалбоподателят твърди пред Комисията, че е било налице и нарушение по чл. 18 от Конвенцията.

48. Комисията, като има предвид установеното от нея във връзка с член 5, ал. 1 от Конвенцията (вж. параграф. 37) заключава, че не е налице отделно основание за обжалване по чл. 18. Жалбоподателят се съгласи с Комисията.

49. Съдът, като взе предвид заключенията си във връзка с чл. 5, ал. 1, също намира, че не е налице отделно основание за обжалване по чл. 18.

IV. ПО ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛ. 50 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

50. В жалбата си до съда г-н Андрей Луканов търси справедливо удовлетворение по чл. 50 от Конвенцията.

A. Неимуществени вреди

51. Жалбоподателят не търси обезщетение на имуществена вреда, но моли Съдът да му присъди обезщетение за моралните и физически вреди, които е претърпял в резултат на ареста.

52. Правителството остави въпросът да бъде решен по преценка на Съда, докато делегатът на Комисията предложи на Съда да присъди обезщетение в размер на 115,000 фр. фр., считайки за съответстващо обезщетение от по 1 000 фр. фр за всеки един от 115-те дни, през които жалбоподателят е бил задържан незаконно.

53. Съдът счита, че не може в достатъчна степен да бъде постигнато справедливо удовлетворение единствено с установяването на нарушението, и поради това трябва да бъде присъдено обезщетение. Стремейки се към справедлива преценка, Съдът присъжда обезщетение в размер на 40 000 фр. фр, платими в лева по курса на деня на плащането, в полза на вдовицата и двете деца на жалбоподателя, които водят делото от негово име.

B. Разноски

54. Жалбоподателят моли да му бъдат възстановени и разноските в размер на равностойността в лева, съответно, на 13 456 щ.д. и 7 067 фр. фр, покриващи, както следва:

- (а) 3 100 щ.д. възнаграждение за неговия адвокат г-жа Лулчева за работата ѝ във връзка с разглеждане на жалбата пред Комисията;
 - (б) 3 272 щ.д. и 1 600 фр. фр. за пътни и дневни разноски на жалбоподателя и адвоката във връзка със заседанията пред Комисията;
 - (в) 2 000 щ.д. възнаграждение за адвокатската работа във връзка с разглеждане на делото пред Съда;
 - (г) 1 800 щ.д. възнаграждение за г-н Енчев във връзка с извършен писмен и устен превод в производството пред Съда;
 - (д) 3 284 щ.д. и 5 467 фр. фр. за пътни и дневни разноски на г-жа Лулчева и г-н Енчев във връзка с явяването им в заседанията на Съда.
55. Правителството оставя на преценката на Съда присъждането на разноските. Делегатът на Комисията счита исканията по точки (а) до (в) за основателни, както и че трябва да се присъди сума за разноските, посочени в точки (г) и (д).
56. Съдът приема, че разноските действително са направени в посочената валута и представляват разумна сума. В съответствие с досегашната си практика, Съдът присъжда изцяло претендираната по този раздел сума в полза на вдовицата и двете деца на жалбоподателя.

С. Неустойка

57. Съдът счита за необходимо да присъди неустойка в размер на 4 процента годишно върху присъдените суми във френски франка и 5 процента годишно върху присъдените суми в щатски долари.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО РЕШИ:

- 1. Нарушен е чл. 5, ал. 1 от Конвенцията;
- 2. Не е налице отделно основание за жалба по чл. 18 от Конвенцията;
- 3. (а) държавата-ответник в тримесечен срок да заплати на вдовицата и двете деца на жалбоподателя следните суми в равностойността им в лева по курса на деня на плащането:
 - (i) 40 000 (четиридесет хиляди) френски франка като обезщетение за неимуществени вреди, и
 - (ii) 13 456 (тринадасет хиляди четиристотин петдесет и шест) щатски долара и 7 067 (седем хиляди и шестдесет и седем) френски франка разноски по делото;
- (б) от изтичането на горепосочения тримесечен срок до деня на плащането върху сумите се дължи обикновена лихва при следните годишни лихвени проценти:
 - (i) 4 процента годишно върху сумите, присъдени във френски франкове, и

(ii) 5 процента годишно върху сумите, присъдени в щатски долари.

4. Отхвърля останалата част от искането за справедливо удовлетворение.

Настоящото решение е изготвено на английски и френски език и е произнесено в открито заседание в Сградата по правата на човека в Страсбург на 20 март 1997 г.

Ролф Рюсдал
Председател

Херберт Петцолд
Секретар